

spuścizną literacką i mesjanistyczną myślą Dostojewskiego, w której szybko rozpoznano szowinistyczne zabarwienie i jawny antypolonizm pisarza. Popularność Dostojewskiego w piśmiennictwie polskim oświetlił Autor z pozycji polonistycznej, biorąc pod uwagę kontekst polskiego życia literackiego, warunki historyczne jego rozwoju w poszczególnych zaborach i wreszcie odgłosy sławy literackiej Dostojewskiego w Rosji i w zachodniej Europie. Jest rzeczą oczywistą, że takie podejście metodologiczne to nie tylko wyraźnie widoczna cecha warsztatu badawczego Autora, ale i oczywista konieczność w przypadku interpretacji literackiej recepcji spuścizny twórcy na miarę Dostojewskiego.

*Jan Orłowski
Lublin*

Magnus Ljunggren, TWELVE ESSAYS ON ANDREJ BELYJ'S „PETERBURG”, Göteborgs Universitet: „Acta Universitatis Gothoburgensis”, Slavica Gothoburgensia 8, 2009, s. 184, ISBN 978-91-7346-590-8, ISSN 0081-0010.

Wśród najnowszych publikacji zachodnich rusycystów na wyjątkową uwagę zasługuje zbiór esejów Magnusa Ljunggrena w całości poświęcony znakomitej powieści Andrieja Biełego. Ljunggren, profesor Uniwersytetu w Göteborgu, jest autorem wielu świetnych prac o losach rosyjskich symbolistów, między innymi książki *The Russian Mefisto. A Study of the Life and Work of Emilii Medtner* („Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Russian Literature”, 27, Stockholm 1994) oraz *The Dream of Rebirth: A Study of Andrej Belyj's Novel* („Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Russian Literature”, Stockholm 1982). Należy dodać, że pierwsza z wymienionych pozycji została przetłumaczona na język rosyjski i wydana w cenionej serii „Современная западная русистика” (Магнус Юнггрен, *Русский Мефистофель. Жизнь и творчество Эмилия Медтнера*, Академический проект, Санкт-Петербург 2001).

W *Dwunastu esejach...*, z których sześć zostało opublikowanych już wcześniej w odrębnych edycjach, Ljunggren po raz kolejny powraca do tematu *Petersburga*. Szwedzki badacz tropi fakty z życia Biełego, które jego zdaniem wpłynęły na strukturę powieści. Przede wszystkim wskazuje na osoby, zdarzenia oraz brzemienne w skutki spotkania, a następnie przedstawia ich bezpośrednio i pośrednio konsekwencje literackie. Precyzyjna faktografia, spletająca się z drobiazgową analizą tekstu powieści (nierzadko jej kolejnych, różniących się od siebie wersji), wspomnień oraz korespondencji Biełego pozwala autorowi odnaleźć niedostrzeżone przez innych badaczy motywacje poszczególnych postaci, scen i obrazów *Pe-*

tersburga. Obok esejów poświęconych inspiracjom literackim i „okołoliterackim” Biełego (*Gogol's „Strašnaja mest'” and „Peterburg”*; *„Prestuplenie i nakazanie” and „Peterburg”*; *Lev Tolstoj and „Peterburg”*; Appendix F: *The Clever Rogue in „Peterburg”*), w tomie znalazły się bardzo ciekawe studia na temat motywu morderstwa (*The 1901 „Patricide” and „Peterburg”*; *The Symbolist with Two Careers: the Secret Engine behind „Peterburg”*; *The Real Patricide behind „Peterburg”*; Appendix C: *The Murdered Uncle and „Peterburg”*), w których autor analizuje kilka niezależnych wydarzeń, mających wpływ na powstanie głównego, ojcobójczego wątku symbolistycznego dzieła. Ljunggren koncentruje się także na potencjalnych pierwowzorach powieściowych terrorystów: Dudkina i hipnotycznego prowokatora Lippanczenki, wskazując na szereg rzeczywistych prototypów tych postaci literackich: Lwa Kobylinskiego (*The Symbolist with Two Careers: the Secret Engine behind „Peterburg”*), Annę Minclową (*Anna Minclova and „Peterburg”*), Walentina Świencickiego (*The Missing Link in „Peterburg”*), Lwa Tichomirowa (*Lev Tichomirov and „Peterburg”*), Władimira Bugajewa (Appendix G: *Belyj's Uncle and „Peterburg”*) oraz Michaiła Ertela (Appendix H: *The Great Liar (and his Echo in „Peterburg”*). Spoiwem łączącym kilka tekstów zbioru jest Steinerowska antropozofia, jako jeden z najważniejszych wątków duchowych poszukiwań Biełego (*Anna Minclova and „Peterburg”*; *„Peterburg” and Switzerland; The Mystery of Birth in „Peterburg”*; Appendix D: *St. Paul in „Peterburg”*). Wśród esejów Ljunggrena znajdujemy także interesującą koncepcję demonicznej przestrzeni powieści (Appendix I: *Cities of the Devil in „Peterburg”*), a także analizę jednego z wątków biblijnych (Appendix F: *„Peterburg” and Isaiah; Apophasis in „Peterburg”*). Bardzo ciekawy esej autor poświęca zamaskowanym w powieści motywacjom antysemitycznym (*„Peterburg” – an Anti-Semitic Novel*).

Lektura książki Ljunggrena to intrygująca wyprawa, pozwalająca odkrywać rozmaite źródła inspiracji Biełego. Erudycja autora, świetny warsztat badawczy, ponadto logiczny, przejrzysty wywód, czynią ten zbiór pozycją bardzo ważną nie tylko wśród studiów o *Petersburgu*, ale wśród rozpraw o rosyjskim symbolizmie w ogóle. Warto zaznaczyć, że edycja *Dwunastu esejów...* została bardzo starannie dopracowana w szczegółach: autorskie przypisy umieszczono na dole stronic, co znacząco ułatwia lekturę, ponadto wydanie zaopatrzone w interesujący zbiór fotografii (część z nich była zamieszczona w innych monografiach o Biełym, ale niektóre opublikowane zostały – jak się wydaje – po raz pierwszy). Bardzo cennym dodatkiem jest niewątpliwie dziesięć *Załączników – „mikroesejów”* (Appendix A-I), poświęconych rozmaitym powieściowym wątkom. Tom zamyka bardzo przydatny indeks nazwisk.

W Polsce książkę tę udostępnia Biblioteka Jagiellońska, Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego oraz Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego.

Monika Rzeczycka
Gdańsk